חלק א
פֶּרֶק ג

בְּמִין הָאֱנוֹשִׁי

בְּחִירַת הָאָדָם

א. בְּבָר זָכַרְנוּ (פ"ב, סי"ה) הֱיוֹת הָאָדָם אוֹתָהּ הַבְּרִיָּה הַנִּבְרֵאת לְהִדָּבֵק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהִיא הַמַּטָּלָת בֵּין הַשְּׁלֵמוּת וְהַחֲסָרוֹנוֹת, וְהַיְכֹלֶת בְּיָדוֹ לִקְנוֹת הַשְּׁלֵמוּת[35]. וְאוּלָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה זֶה בִּבְחִירָתוֹ וּרְצוֹנוֹ, כִּי אִלּוּ הָיָה מֻכְרָח בְּמַעֲשָׂיו לִהְיוֹת בּוֹחֵר עַל כָּל פָּנִים בַּשְּׁלֵמוּת, לֹא הָיָה נִקְרָא בֶּאֱמֶת בַּעַל שְׁלֵמוּתוֹ, כִּי אֵינֶנּוּ בְּעָלָיו, כֵּיוָן שֶׁהַכְרֵחַ מֵאַחֵר לִקְנוֹתוֹ, וְהַמַּקְנֶהוּ הוּא בַּעַל שְׁלֵמוּתוֹ, וְלֹא הָיְתָה הַבְּנָנָה הָעֶלְיוֹנָה מִתְקַיֶּמֶת. עַל כֵּן הַכְרֵחַ שֶׁיּוּנַח הַדָּבָר לִבְחִירָתוֹ[36], שֶׁתִּהְיֶה נְטִיָּתוֹ שְׁקוּלָה לִשְׁנֵי הַצְּדָדִין וְלֹא מֻכְרַחַת לְאֶחָד מֵהֶם, וְיִהְיֶה בּוֹ כֹּחַ הַבְּחִירָה לִבְחֹר בְּדַעַת וּבְחֵפֶץ בְּאֵיזֶה מֵהֶם

דרך היחוד

35. זהו תחום **הבחירה**: לקנות השלמות - ע"ד מ"ש: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. וכנ"ל פ"ב, ג'. ראה דעת תבונות, סי' קנח: "ואמנם, צריך שתדעי עיקר. גדול בענין העבודה המסורה לאדם, וזה, כי הנה כל הנבראים תלויים בבוראם, ואין להם ענין זולת מה שמושפע בהם ממנו, על כן אינם אדונים בפעולותיהם ומעשיהם, אלא כל מעשיהם בהכרח מצד מה שהם מושפעים ממנו יתברך. **רק האדם יש לו סגולה זאת פרטית, שיש בידו הבחירה, ויש לו כח לפעול ברצונו בלא הכרח, והוא מה שאמרו ז"ל** (ברכות לג ע"ב), **"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"**. ונמצא, שגם האדם ודאי תלוי בבורא יתברך ככל שאר הנבראים, אלא שמצד העבודה ניתן לו מציאות ענין שבו לא יהיה תלוי בבורא יתברך כלל, אלא ברצון עצמו; והוא זה שאמרנו, "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". והנה הנשמות עצמן טרם רדתן לגוף אינן אלא ככל שאר הנבראים - תלויים בבורא יתברך, לפי שאין להם שם עבודה בבחירה. רק אחר רדתן לגוף אז ניתן להם הבחירה, ואז בדבר זה הן תלויות בעצמן, ולא בבורא ית"ש. **אך בכל דבר אחר ודאי שגם האדם תלוי בו לגמרי**, וכמו שאמרו, "הכל בידי שמים."

36. ענין הבחירה הוא ענין מסובך עד מאוד וצריך זהירות גדולה בהחלטותינו בענין זה. אין אנו יכולים לפסוק בענין הבחירה החפשית של האדם רק מקריאתינו סימן זה או סימן אחר. לכן אמרתי בס"ד לכתוב דברים קצרים במאמר בפני עצמו בסוף הספר.

הערה: כל מה שהוא מדבר כאן על הבחירה - עם נטייה שקולה - היא רק לאדם שלפני החטא, אבל אחר החטא, ראה להלן ח"ב, פ"ד, ס"ב.

הודפס מאתר אוצר החכמה

שֶׁיִּרְצֶה, וְהַיְכֹלֶת גַּם כֵּן בְּיָדוֹ לְקִנּוֹת אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה. עַל כֵּן נִבְרָא הָאָדָם בְּיֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רַע, וְהַבְּחִירָה בְּיָדוֹ לְהַטּוֹת עַצְמוֹ לַצַּד שֶׁהוּא רוֹצֶה.

הַרְכָּבַת הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה[37]

ב. וְאוּלָם לִהְיוֹת הַדָּבָר הַזֶּה נִשְׁלָם כָּרָאוּי, גָּזְרָה הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם מֻרְכָּב מִשְּׁנֵי הֲפָכִים, דְּהַיְנוּ מִנְּשָׁמָה שִׂכְלִית[38] וְזַכָּה, וְגוּף אַרְצִיי וְעָכוּר, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם יָפֶה בַּטֶּבַע לְצִדּוֹ, דְּהַיְנוּ הַגּוּף לַחֲמְרִיּוּת וְהַנְּשָׁמָה לַשִּׂכְלִיּוּת, וְתִמָּצֵא בֵּינֵיהֶם מִלְחָמָה. בְּאֹפֶן שֶׁאִם תִּגְבַּר הַנְּשָׁמָה, תִּתְעַלֶּה הִיא וְתַעֲלֶה הַגּוּף עִמָּהּ[39], וְיִהְיֶה אוֹתוֹ הָאָדָם – הַמִּשְׁתַּלֵּם בַּשְּׁלֵמוּת הַמְעֻתָּד. וְאִם יַנִּיחַ הָאָדָם שֶׁיִּנָּצֵחַ בּוֹ הַחֹמֶר, הִנֵּה יִשְׁפַּל הַגּוּף וְתִשְׁפַּל נִשְׁמָתוֹ עִמּוֹ, וְיִהְיֶה אוֹתוֹ הָאָדָם בִּלְתִּי הָגוּן לַשְּׁלֵמוּת, וְנִדְחֶה מִמֶּנּוּ חֵס וְשָׁלוֹם. וְלָאָדָם הַזֶּה יְכֹלֶת לְהַשְׁפִּיל חֲמָרוֹ לִפְנֵי שִׂכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, וְלִקְנוֹת שְׁלֵמוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ (סי״א).

[מַהוּת זְמַנֵּי] עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא

ג. וְאָמְנָם גָּזַר טוּבוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה גְּבוּל לַהִשְׁתַּדְּלוּת הַזֶּה, הַמְצֻטָּרֵךְ לָאָדָם לְהַשִּׂיג הַשְּׁלֵמוּת, וּכְשֶׁהִשְׁלִים הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ, יַשִּׂיג שְׁלֵמוּתוֹ וְיָנוּחַ בַּהֲנָאָתוֹ לָנֶצַח נְצָחִים. עַל כֵּן הֻחַקּוּ לוֹ שְׁנֵי זְמַנִּים: אֶחָד זְמַן הָעֲבוֹדָה, וְאֶחָד זְמַן קִבּוּל הַשָּׂכָר. וְאוּלָם מִדַּת הַטּוֹב מְרֻבָּה, שֶׁהָעֲבוֹדָה יֵשׁ לָהּ זְמַן מְחֻקָּק, כְּמוֹ שֶׁגָּזְרָה חָכְמָתוֹ[40] יִתְבָּרַךְ הֱיוֹתוֹ נָאוֹת לָזֶה, וְקִבּוּל הַשָּׂכָר אֵין לוֹ תַּכְלִית, אֶלָּא לָנֶצַח נְצָחִים הוּא מִתְעַנֵּג וְהוֹלֵךְ בַּשְּׁלֵמוּת אֲשֶׁר קָנָה לוֹ.

דרך היחוד

37. ונראה לענ״ד שכאן רבינו מרמז סוד 'אדם קדמון' (א״ק)- **שבא״ק מתחבר: אור** (נשמה- גילוי פנים) **וכלי** (הגוף - הסתר פנים). א״ק , אצל הרמח״ל, רומז על העולם הבא. שים לב שבסימן הבא, המחבר מתאר את עולם הבא.

בפרק א' ביאר לנו הרב את יחודו ית' (סוד הא״ס), בפרק ב' - תכלית הבריאה: הצמצום, ההטבה, וכאן בפ״ג - א״ק.

38. מנשמה שכלית -ונראה לענ״ד שכאן רבינו רומז לנפש העליונה. ראה ח״ג, פ״א, סי״ב, דהיינו לשכל הנבדל ולא השכל הטבעי ששייך גם בבהמות, ראה שם סי״א.

39. **ותעלה הגוף עמה** - שזוהי המטרה העליונה של הנשמה:לזכך ולעלות את הגוף, ראה להלן סימן י״ב.

40. כאן (וכמעט בכל הספר) המחבר כותב: 'גזרה חכמתו' , אמנם בתחילת הסימן הזה, הוא כתב "גזר טובו", ונראה כשמדובר ב'חכמתו' - זה אחר הצמצום ומורה על הגבול , אבל טובו - שרומז על הכתר (ראה אדיר במרום ח״ב, עמ' עה, דפו״ח תרט) מורה על הנצחיות.

הודפס מאתר אוצר החכמה

חִלּוּף מַצְבֵי הָאָדָם בְּחִלּוּף זְמַנּוֹ

ד. וְאוּלָם כְּפִי הִתְחַלֵּף זְמַנָּיו, כָּךְ רָאוּי שֶׁיִּתְחַלֵּף מַצָּבוֹ וּשְׁאָר מִקְרֶיו. כִּי כָּל זְמַן הַהִשְׁתַּדְּלוּת הִנֵּה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בִּתְכוּנָה אַחַת שֶׁיּוּכְלוּ לִמָּצֵא בּוֹ כָּל הָעִנְיָנִים הַמִּצְטָרְכִים לוֹ, לְפִי עִנְיַן הַהִשְׁתַּדְּלוּת הַזֶּה. פֵּרוּשׁ: כִּי הִנֵּה מֻכְרָח שֶׁתִּמָּצֵא לוֹ הַמִּלְחָמָה שֶׁזָּכַרְנוּ (סי"ב) בֵּין הַשֵּׂכֶל וְהַחֹמֶר. וְלֹא יִהְיֶה לוֹ דָּבָר שֶׁיְּעַכֵּב אֶת הַחֹמֶר מִלְּשָׁלְט וְלַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ כְּפִי הַשָּׁעוּר הָרָאוּי לוֹ. וְלֹא דָּבָר שֶׁיְּעַכֵּב אֶת הַשֵּׂכֶל מִלְּשָׁלְט כָּרָאוּי לוֹ וְלַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ. וְכֵן לֹא יִהְיֶה דָּבָר שֶׁיְּגָרֵם לַחֹמֶר לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר מִן הָרָאוּי, וְגַם לֹא יְגָרֵם לַשֵּׂכֶל לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר מִן הָרָאוּי. כִּי אַף עַל פִּי שֶׁמִּצַּד אֶחָד הָיָה נִרְאֶה זֶה יוֹתֵר טוֹב, הִנֵּה לְפִי הַכַּוָּנָה הָאֲמִתִּית וְהָעִנְיָן הַנִּרְצֶה בָּאָדָם – שֶׁהוּא קִנְיַת הַשְּׁלֵמוּת בְּהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ – אֵינֶנּוּ טוֹב.

וּבְזְמַן קִבּוּל הַשָּׂכָר [בָּעוֹלָם הַבָּא] הִנֵּה רָאוּי לוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּמַצָּב הָפְכִי לָזֶה, כִּי הִנֵּה כָּל מַה שֶּׁיִּהְיֶה הַחֹמֶר שׁוֹלֵט בְּאוֹתוֹ זְמַן, הִנֵּה לֹא הָיָה אֶלָּא מַחְשִׁיךְ וּמְעַכֵּב עַל הַנְּשָׁמָה שֶׁלֹּא תִּתְדַּבֵּק בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן הִנֵּה רָאוּי הוּא שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט אָז אֶלָּא הַנְּשָׁמָה, וְהַחֹמֶר יִהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחֲרֶיהָ לְגַמְרֵי בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יְעַכֵּב עַל יָדָהּ כְּלָל[41]. וְאָמְנָם עַל כֵּן נִבְרְאוּ שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא, עוֹלָם הַזֶּה – הַמָּקוֹם וְהַחֻקִּים הַטְּבָעִיִּים שֶׁלּוֹ הֵם מַה שֶּׁרָאוּי לָאָדָם כָּל זְמַן הַהִשְׁתַּדְּלוּת. הָעוֹלָם הַבָּא – הַמָּקוֹם וְהַחֻקִּים שֶׁלּוֹ הֵם מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ בִּזְמַן קִבּוּל הַשָּׂכָר.

הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי נִשְׁתַּנֶּה

ה. וּמִמַּה שֶּׁיִּצְטָרֵךְ עוֹד לָדַעַת, שֶׁהִנֵּה הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי, אֵין עִנְיָנוֹ הָרִאשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים וּמַבְחִינִים אוֹתוֹ עַתָּה, כִּי אוּלָם שִׁנּוּי גָּדוֹל הָיָה בּוֹ, וְהוּא עִנְיַן חֶטְאוֹ שֶׁל

דרך היחוד

41. שגם בזה - שליטת הנשמה על הגוף יש הדרגה, מאלף השביעי עד אלף העשירי, שרק אז יש שליטה מוחלטת של הנשמה , והגוף לא נקרא אפילו בשם. ראה דעת תבונות סי' פח: "והוא דרך וזמן [אלף העשירי] **שתהיה הנשמה היא לבדה שולטת ומושלת לגמרי, בלא שיהיה שום שליטה לגוף כלל, וכאילו אינו**, כי כולו משועבד וכפוף לגמרי תחת ממשלת הנשמה בטהרתה, עד שאיני אפילו עולה בשם, יען רק המציאות יש לו, אך לא שליטה. וזה פשוט, כי שליטת הגוף אינו אלא חשכה ואופל לנשמה, כי הרי אין ענין הגופניות אלא הסתר הארה, ומשהו ממנו - מעכב, כי אי אפשר לשליטה אפילו קטנה לגוף, שלא יחסר כנגדה איזה אור וכח מן הנשמה. על כן, הזמן שתהיה הנשמת בכל גבורתה, שלא תחסר כל בה ממה שראוי לה לשלמותה, הוא הזמן ודאי שאין לגוף שום שליטה." ראה להלן סי' יג, ד"ה: אכן בשובה בגוף."

הודפס מאתר אוצר החכמה

אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּשְׁתַּנָּה בּוֹ הָאָדָם וְהָעוֹלָם מִמַּה שֶׁהָיוּ בְּתְחִלָּה. וְאוּלָם פְּרָטֵי הַשִּׁנּוּי הַזֶּה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם רַבִּים, וְעוֹד נְדַבֵּר בָּם לְפָנִים בסמ"ד (ח"ב, פ"ד, ס"ב). וְנִמְצָא שֶׁהַדִּבּוּר בַּמִּין הָאֱנוֹשִׁי, וְהַהַבְחָנָה בִּנְשׁוּאָיו – כְּפוּלִים, כִּי יְדַבֵּר בּוֹ וּבְנִשׁוּאָיו בִּבְחִינָתוֹ קֹדֶם הַחֵטְא, וְיְדַבֵּר בּוֹ וּבְנִשׁוּאָיו, בִּבְחִינָתוֹ אַחַר הַחֵטְא, וּכְמוֹ שֶׁנִּבְאַר עוֹד בְּעָוֶרֶת הַשֵּׁם (סי"ח).

[אָדָם הָרִאשׁוֹן טֶרֶם חָטְאוֹ]

ו. הִנֵּה אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעֵת יְצִירָתוֹ, הָיָה מַמָּשׁ בְּאוֹתוֹ הַמַּצָּב שֶׁזְּכַרְנוּ עַד הֵנָּה. דְּהַיְנוּ שֶׁהִנֵּה הוּא הָיָה מֻרְכָּב מִשְּׁנֵי הַחֲלָקִים הַהֲפָכִיִּים שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהֵם הַנְּשָׁמָה וְהַגּוּף, וּבַמְּצִיאוּת הָיוּ שְׁנֵי הָעִנְיָנִים הַטּוֹב וְהָרָע, וְהוּא עוֹמֵד בְּשִׁקּוּל בֵּינֵיהֶם לְהִדָּבֵק בְּמַה שֶּׁיִּרְצֶה מֵהֶם. וְהִנֵּה הָיָה רָאוּי לוֹ שֶׁיִּבְחַר בַּטּוֹב, וְיַגְבִּיר נִשְׁמָתוֹ עַל גּוּפוֹ וְשִׂכְלוֹ עַל חֻמְרוֹ, וְאָז הָיָה מִשְׁתַּלֵּם מִיָּד[42], וְנָח בִּשְׁלֵמוּתוֹ לָנֶצַח.

[פְּעֻלָּה הָעִקָּרִית שֶׁל הַנְּשָׁמָה - זְכוּךְ הַגּוּף]

ז. צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ מַרְגִּישִׁים לַנְּשָׁמָה בַּגּוּף פְּעֻלָּה אַחֶרֶת, זוּלַת הַחִיּוּת וְהַהַשְׂכָּלָה, הִנֵּה בֶּאֱמֶת יֵשׁ בְּחַקָּה שֶׁתְּזַכֵּךְ עָצֶם הַגּוּף וְחָמְרוֹ[43], וְתַעֲלֵהוּ עִלּוּי אַחַר עִלּוּי, עַד שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לְהִתְלַוּוֹת עִמָּהּ בַּהֲנָאָה בִּשְׁלֵמוּת. וְאָמְנָם לְדָבָר זֶה הָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן מַגִּיעַ אִלּוּ לֹא חָטָא, שֶׁהָיְתָה נִשְׁמָתוֹ מְזַכֶּכֶת אֶת גּוּפוֹ זְכוּךְ אַחַר זְכוּךְ, עַד שֶׁהָיָה מְזֻדָּכֵּךְ הַשָּׁעוּר הַמְצֻטָּרֵךְ וְנִקְבָּע בַּתַּעֲנוּג הַנִּצְחִי.

דרך היחוד

42. דהיינו, בערב שבת היה האדם מסיים מלאכת הבירור והיה נכנס כבר לנצחיות - בליל שבת קודש. ראה דעת תבונות סי' מ: "ואמנם אדה"ר באמת חכם גדול היה, והיה לו לחקור בחכמתו על זה כראוי; וגם כבר היה יודע אמתתו של דבר מצד חכמתו, שכל מה שרואה מנגד מה שהודיע לו יתב' מן אמתת התיקון - אינו אלא שקר מדומה, מכלל הרע שברא הוא ית"ש להודיע אמתת יחודו, ולנסות בו את האדם עצמו לתת לו זכות. **ואם היה עומד באמונתו, ולא היה מתפתה אחר יצה"ר, אלא אדרבה, היתה מתחזקת בלבו האמונה הזאת, אז היה נקרא שהשיג היחוד העליון**, שהרי כבר ראה וציירה מחשבתו מה הוא הרע, וגם השיג בחכמתו שכל מה שהוא רע - אינו אלא נברא ממנו יתברך לכבוד עצמו. והנה, היה די שיתחזק באמונה זו שלא לעבור את פי ה', **וזה עד ליל שבת קודש**, כאשר חכמים יגידו, שאז היה הקדוש ברוך הוא עושה ביום אחד מה שהוא עושה עתה בשיתא אלפי שנין; והיינו שהיה סוף סוף מראה לו בפועל שמה שהאמין מיחודו יתברך הוא אמת, וזה, כי היה מבטל ברגע אחד כל הרע מן העולם."

43. צריך להדגיש דבר חשוב פה, הזיכוך של הגוף ע"י הנשמה - לא ראינו אותו אצל כל העוסקים בתורת הנפש..

הודפס מאתר אוצר החכמה

תּוֹלְדוֹת חַטַּא אָדָם הָרִאשׁוֹן

ח. וְכֵיוָן שֶׁחָטָא נִשְׁתַּנּוּ הַדְּבָרִים שִׁנּוּי גָּדוֹל, וְהוּא, כִּי הִנֵּה בִּתְחִלָּה הָיוּ בַּבְּרִיאָה הַחֲסְרוֹנוֹת[44], שֶׁהָיוּ בְּשִׁעוּר מַה שֶּׁהָיָה מִצְטָרֵךְ לְשֶׁיִּהְיֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּמַצָּב הַשִּׂכְלִי שֶׁזָּכַרְנוּ (סי"ב), וְיִהְיֶה לוֹ מָקוֹם לְהַרְוִיחַ אֶת הַשְּׁלֵמוּת בִּינִיעַ כַּפָּיו. אָמְנָם עַל יְדֵי חֶטְאוֹ נוֹסְפוּ וְנִתְרַבּוּ חֲסְרוֹנוֹת בְּעַצְמוֹ שֶׁל אָדָם[45] וּבַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. וְעוֹד נִתְקַשָּׁה הַתִּקּוּן מִמַּה שֶּׁהָיָה קֹדֶם, פֵּרוּשׁ: כִּי הִנֵּה בַּתְּחִלָּה הָיָה נָקֵל לוֹ לָצֵאת מִן הַחֶסְרוֹן הַמְּטַבַּע בּוֹ וּקְנוֹת הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁכָּךְ סִדְּרָה הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה אֶת הַדְּבָרִים עַל פִּי מִדַּת הַטּוֹב וְהַיֹּשֶׁר, כִּי יַעַן לֹא הָיָה אָדָם סִבָּה לָרָע וְלַחֶסְרוֹן שֶׁבּוֹ, אֶלָּא שֶׁכָּךְ הַטְבַּע בּוֹ בִּיצִירָתוֹ, הִנֵּה בְּמַה שֶּׁיָּסִיר עַצְמוֹ מִן הָרָע וְיִפְנֶה אֶל הַטּוֹב, יַשִּׂיג מִיָּד יְצִיאַת מִן הַחֶסְרוֹן וּקְנוֹת שְׁלֵמוּת. אָמְנָם בְּחֶטְאוֹ, כֵּיוָן שֶׁעַל יָדוֹ נִסְתַּר הַשְּׁלֵמוּת יוֹתֵר מִשֶּׁהָיָה, וְנִתְרַבּוּ הַחֲסְרוֹנוֹת[46], וְהָיָה הוּא הַגּוֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ, הִנֵּה לֹא יִהְיֶה עוֹד כָּל כָּךְ קַל לוֹ

דרך היחוד

44. היו בבריאה החסרונות - מצד הצמצום, ראה קל"ח פתח ל, בפירוש: **"שמיד שנעשה הצמצום, הרי נמצא זה הכח של החסרונות שהיה עתיד להוציא הרע**, ואדרבא, הכח הזה היה עיקרי מאד בפעולות הבאות אחר הצמצום, והיה עומד לרדת ולהתפשט מדרגה אחר מדרגה, עד שיצא הרע. אך כאשר לא היתה הכוונה לעשות רק רע, על כן לא הוציא מיד הרע ההפכי, כי אדרבא, הכוונה היא לעשות הטוב והרע ביחד, שזה ההפרש שבין השלמות לבלתי שלם, כי השלמות הוא כולו טוב, ובבלתי שלם יש בו טוב ורע....

שהדין שבספירות יהיה השורש המתחדש לרע, לפי ענין כח החסרונות שנגלה בצמצום. והיינו כי בהתחבר ביחד מה שנשאר מן השלמות ומה **שנתחדש בצמצום, שהוא כח החסרונות - נעשו הספירות...."**

45. אם בהתחלה הרע היה רק במדרגות של הבריאה - מחוץ לאדם, כעת הרע נמצא - בתוך תוכו של אדם. ראה מכתב מאליהו, ח"ב עמ' 137 - 138.

ומה שנתוסף , זהו סוד זוהמת הנחש, ראה אדיר במרום, ח"ב, עמ' נד: "ואז נתעוררו פ"א מדריגות של טומאה שהם **הנקראים זוהמת הנחש.** ועמדו הדברים, ונשארו הדברים בשיקול, אם חוה תשמע או לא תשמע אליו, להעביר או להניח ח"ו זה **האף.** ואפרש לך עתה ענין אלה הפ"א מדריגות. הנה שרש כל הזוהמא היה סוד ק"כ צירופי אלקים, שמשם היה מתאחז הנחש, ומשם היתה נמשכת לינתן בזכר ובנקבה. והנה אלה היו נחלקים כך, פ' לנקבה ומ' לזכר, שהרי הנקבה היא יותר קשה מהזכר. ועוד, שהנקבות הם בסוד שנים, לאה ורחל, והזכר א'. ואלה הם שהביא הנחש בתחלה, כי הוא בא אצל חוה ולא היה לו שייכות עם הזכר, רק הביא א' יותר, והוא היה עומד להיות מעבר מחוה אל אדם, כי כך היה - שהוא נטמא ע"י חוה, דכתיב (בראשית ג, ט) ותתן גם לאישה ותאכל וכו'. ואז כשנטמאת חוה נדבקו בה הפ"א האלה, וכשנטמא אדם אז נדבקו בו המ', דהיינו ל"ט באמת הם הנדבקים ממש, וסודם ט"ל מלאכות דחול, ט"ל מכות של מלקות. ועכ"ז הם יוצאים מן הא' יותר הנמצא למעבר מן האשה אליו, והם נקראים מלקות ארבעים, שמהם החטאים, וצריך להפרידם במלקות."

באדיר במרום, עמ' ט, רבינו מסביר שהתוספת של החטא היא - **סוד הערלה**, שהרי אדה"ר (לפני החטא) נולד מהול.

46. ראה דעת תבונות סי' קכו: "והרי לנו בכאן שלשה חילוקים למציאותו של האדם, א' - מציאותו קודם חטאו, ב' - מציאותו אחר חטאו, ג' - מציאותו מה שהיה יכול להיות אם לא היה חוטא, והוא המציאות שיהיה לעתיד לבא. **והנה מציאותו קודם חטאו** -הוא מצב אמצעי בין מה שנהיה אחר כך

לָשׁוּב לָצֵאת מִן הַחֶסְרוֹן וְלִקְנוֹת הַשְׁלֵמוּת, כְּמוֹת שֶׁהָיָה בָּעֵת שֶׁלֹּא הָיָה הוּא נִרְמַת חֶסְרוֹנוֹ אֶלָּא שֶׁכָּךְ נוֹצַר מֵעִקָּרוֹ וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁבְּהֶכְרַח, הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ הַמְצְטָרֵךְ עַתָּה לְהַגִּיעַ לַשְׁלֵמוּת, הֲגֵה הוּא כָּפוּל, כִּי יִצְטָרֵךְ תְּחִלָּה שֶׁיָּשׁוּבוּ הָאָדָם וְהָעוֹלָם אֶל הַמַּצָּב שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה קֹדֶם הַחֵטְא, וְאַחַר כָּךְ שֶׁיִּתְעַלּוּ מִן הַמַּצָּב הַהוּא אֶל מַצַּב הַשְׁלֵמוּת שֶׁהָיָה רָאוּי לָאָדָם שֶׁיַּעֲלֶה.

הַמִּיתָה וְהַתְּחִיָּה

ט. וְאוּלָם מִלְּבַד כָּל זֶה גְּזֵרָה מִדַּת דִּינוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לֹא הָאָדָם וְלֹא הָעוֹלָם מֵעַתָּה, הַגִּיעַ אֶל הַשְׁלֵמוּת עוֹדָם בַּצּוּרָה שֶׁנִּתְקַלְקְלָה, דְּהַיְנוּ הַצּוּרָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַכְשָׁיו שֶׁבָּהּ נִתְרַבָּה הָרָע. אֶלָּא יִצְטָרֵךְ לָהֶם בְּהֶכְרַח עָבוּר מַעֲבַר הַהֶפְסֵד, דְּהַיְנוּ הַמִּיתָה לָאָדָם, וְהַהֶפְסֵד לְכָל שְׁאָר הַהַוּיִם שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ עִמּוֹ. וְלֹא תּוּכַל הַנְּשָׁמָה לְזַכֵּךְ הַגּוּף, אֶלָּא אַחַר שֶׁתֵּצֵא מִמֶּנּוּ תְּחִלָּה, וְיָמוּת הַגּוּף וְיִפָּסֵד, וְאָז יַחֲזֹר וְיִבָּנֶה בִּנְיָן חָדָשׁ וְתִתְכַּנֵּס בּוֹ הַנְּשָׁמָה וּתְזַכְּכֵהוּ. וְכֵן הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יִתְחָרֵב מִצּוּרָתוֹ שֶׁל עַתָּה, וְיָשׁוּב וְיִבָּנֶה בְּצוּרָה אַחֶרֶת רְאוּיָה לַשְׁלֵמוּת. וְעַל כֵּן נִגְזַר עַל הָאָדָם שֶׁיָּמוּת וְיַחֲזֹר וְיִחְיֶה,

---

דרך היחוד

ובין מה שהיה יכול להיות. ונמצא שעל כל פנים לא נברא בשלמותו, אלא השפלה קדומה היתה לו מעת הבראו, שנולד במצב פחות ממה שראוי להיות אדם, והשפלה מוכנת לו באפשרות אם יחטא ואשם, וכמו שהיה. והנה הן כל אלה ענינים הכינם הבורא ית"ש, שחידשם ובראם לצורך הנהגת העולם הזה.

ונבחין פה עוד הבחנות אחרות בענין הזה, לעמוד על בורים של דברים. חז"ל אמרו (תנחומא, אחרי מות, ב), "תפוח עקבו של אדם הראשון היה מכהה גלגל חמה", **ומנו ששה דברים שחסר אדם הראשון בחטאו** (במדבר רבה, יג, יא), ובהם, הקומה והזיו...

ותראי, **כי הגופניות של אדם הראשון קודם חטאו היה בערך הרוחניות אשר לו עתה**; צא וחשוב הרוחניות שלו איך היה, והתולדות של המעשים ההם עד היכן היה מגיע. ודי לומר מה שאמרו ז"ל במאמר שזכרתי למעלה (ב"ה, ח, י), "בקשו מלאכי השרת לומר לפניו קדוש". ומינה נדון למה שהיה ראוי להיות אלמלא לא חטא, שהיה מתעלה בעילוי הגדול שהיה מזומן לו. כי כמו שאנחנו רואים שהגופניות שלו של אז הוא כרוחניות של עתה, נוכל להקיש מזה שהגופניות שלו אם היה מתעלה, היה יכול להיות כערך הרוחניות של אז, כי כן הדברים מתעלים מעילוי לעילוי:"

שם, סי' קנח: "והנה **אחר חטאו של אדם ירד העולם ירידה רבה**, וכמו שביארנו, **ונוסף חסרון על חסרון במציאות התחתונים**. על כן מה שצריך עתה הוא לתקן החסרונות הנוספים תחילה. ודבר זה הולך ונעשה עד זמן הגאולה, כי זאת היא הכוונה התכליתית בגלויות לתקן מה שנתקלקל, ולהרויח מה שחסרנו, כדי להשיג אחר כך הטוב שיבואנו אחר כך, כמו שהיה ראוי לבוא לאדם הראשון אילו לא חטא, וכמו שביארנו לעיל. ובהשתלם ענין זה - אז ניגאל גאולה שלמה. ונמצא, שאנו צריכים להרחיק הרע מן הגבול שנרחב לו אחר החטא כמו שביארנוג ולהשיב את הטובות שאבדנו. וכפי מה שמתחדש תמיד מענין זה ממעשי הצדיקים בהכנת התחתונים - כך האדון ברוך הוא משפיע להם."

הודפס מאתר אוצר החכמה

וְהוּא עִנְיַן תְּחִיַּת הַמֵּתִים. וְעַל הָעוֹלָם שֶׁיֵּחָרֵב וְיַחֲזוֹר וְיִתְחַדֵּשׁ[47], וְהוּא עִנְיָן מַה שֶּׁאָמְרוּ זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סנהדרין צז; ר"ה לא,א): שִׁיתָּא אַלְפֵי שָׁנָה הֲוֵי עַלְמָא וְחַד חָרוּב, וּלְסוֹף אֶלֶף שָׁנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹזֵר וּמְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ[48].

[הַגְּמוּל הָאֲמִתִּי - אַחַר הַתְּחִיָּה]

י. וְהִנֵּה לְפִי שֹׁרֶשׁ זֶה, זְמַן הַגְּמוּל הָאֲמִתִּי[49], דְּהַיְנוּ זְמַן קִבּוּל הַשָּׂכָר שֶׁזָּכַרְנוּ לְמַעְלָה (סי"ג), וּמְקוֹמוֹ, הוּא אַחַר הַתְּחִיָּה בָּעוֹלָם שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ, וְהָאָדָם יִהְיֶה בּוֹ בְּגוּפוֹ וּבְנִשְׁמָתוֹ[50], בִּהְיוֹת גּוּפוֹ מְזֻכָּךְ עַל יְדֵי נִשְׁמָתוֹ, וּמוּכָן עַל יָדָהּ לִהְיוֹת נֶהֱנֶה בַּטּוֹב הַהוּא. וְאוּלָם יִבָּחֲנוּ שָׁם הָאֲנָשִׁים וְתִתְחַלֵּף מַדְרֵגָתָם וּמַעֲלָתָם, כְּפִי הַשִּׁעוּר מַה

דרך היחוד

47. ראה מ' העיקרים, בגאולה: "ואמנם החיים כלם צריך שימותו ויחזרו לעפר לפחות שעה אחת קודם תחית המתים ואחר כך ישובו ויחיו אותם הראוים לקום בתחיה. והנה בתחיה יקומו צדיקים ורשעים, והרשעים שחטאו ולא נשלם בהם העונש הראוי יענשו אז כראוי להם. ואמנם אחרי התחיה יהיה יום הדין הגדול שידון הבורא יתברך את כולם וישפוט הראוים לישאר לנצחיות, והראוים ליאבד. הראוים ליאבד יענשו כפי מה שראוי להם, ולבסוף יאבדו לגמרי, והראוים לישאר ישארו במדריגה שתגיע להם, כפי המשפט בעולם שיחודש.

והנה אחר שהוכנו הראוים לישאר בנצחיות כל אחד במדריגתו **הנה העולם הזה יחזור לתהו ובהו, דהיינו שיפסד צורתו, וישוב מים במים כמו בתחלת הבריאה**, ובין כך ובין כך הצדיקים שזומנו לנצחיות הקדוש ברוך הוא יעמידם במאמרו כמלאכי השרת בלי שיצטרכו לעולם זה. ואמנם לא ישיגו עדיין הטובה האמיתית הראויה להם, אלא אחר שעמד העולם תהו הזמן שגזרה החכמה העליונה, ישוב ויחודש בצורה אחרת נאותה למה שראוי שיהיה לנצחיות וישובו הצדיקים וישבו בו ויתקיימו בו לנצח נהנים בטובה האמיתית כל אחד כפי מדריגתו."

48. ובאמת לשון הגמרא - סנהדרין דף צז, ע"א-ע"ב - "אמר רב קטינא שית אלפי שני הוו עלמא **וחד חרוב,**.... תנא דבי אליהו: **ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות משיח**... תשלח ליה רב חנן בר תחליפא לרב יוסף: מצאתי אדם אחד ובידו מגילה אחת כתובה אשורית ולשון קדש, אמרתי לו: זו מניין לך? אמר לי: לחיילות של רומי נשכרתי ובין גינזי רומי מצאתיה, וכתוב בה: לאחר ארבעת אלפים ומאתים ותשעים ואחד שנה לבריאתו של עולם, העולם יתום מהן מלחמות תנינים מהן מלחמות גוג ומגוג ושאר ימות המשיח, **ואין הקדוש ברוך הוא מחדש את עולמו אלא לאחר שבעת אלפים שנה.** רב אחא בריה דרבא אמר: לאחר חמשת אלפים שנה."

ובקיצור האומר: סוף אלף השישי - [אחר תחיית המתים] - יום הדין הגדול.

אלף השביעי - עולם חרוב, ואליבא דרמח"ל: העולם פושט צורה ולובש צורה.

ובאלף השמיני - חידוש העולם הוא.

ראה אדיר במרום עמ' קפח: "ואז יבוא אלף השביעי להסיר הצורה מכל ההנהגה הזמנית, והוא סוד: אתחרב כלא בתריסר שעתי, ועוד אדבר לך מזה בס"ד. ואחר כך **אלף השמיני, דהיינו חידוש העולם, אז יהיה נבנה הבנין של כל השרשים לפי הכנת הענפים**, כמו שזכרתי. והבנין הזה הוא נעלם לגמרי שאי אפשר לדעת ממנו כלל.

49. זמן הגמול "האמיתי" - הוא בעולם הבא (אחר אלף השמיני), והגמול שנמצא בעולם הזה וגם בעולם הנשמות - איננו 'הגמול האמיתי'.

50. נסכם החידוש גדול שלרבינו הרמח"ל: מטרת הנשמה בעולם הזה היא זיכוך הגוף על ידי התורה והמצוות, אמנם הזיכוך בפועל הוא רק בעולם הבא: זאת ועוד השכר האמיתי הוא רק כשהגוף והנשמה כרוכים ביחד.

שֶׁטָּרְחוּ בְּעוֹלַם הָעֲבוֹדָה[51], וּכְפִי מַה שֶּׁהִשְׁתַּדְּלוּ לְהַשִּׂיג מִן הַשְּׁלֵמוּת. כִּי כְּפִי שִׁעוּר זֶה תִּזְדַּהֵר הַנְּשָׁמָה בְּעַצְמָהּ, וְתָאִיר בַּגּוּף וּתְזַכְּכֵהוּ, וְיִקָּנוּ שְׁנֵיהֶם יְקָר וּמַעֲלָה, וְיִהְיוּ רְאוּיִים לְהִתְקָרֵב אֶל הָאָדוֹן בָּרוּךְ הוּא וְלֵאוֹר בְּאוֹר פָּנָיו וְלֵהָנוֹת בְּטוּבוֹ הָאֲמִתִּי.

עוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת - [בֵּין הַמִּיתָה לַתְּחִיָּה]

יא. וְאָמְנָם בִּהְיוֹת שֶׁנִּגְזְרָה הַמִּיתָה עַל הָאָדָם וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ (סי"ט), וְנִמְצָא שֶׁהַמֶּרְכָּב הַזֶּה צָרִיךְ שֶׁיִּפָּרֵד לִזְמַן מַה, וְאַחַר [כָּךְ] יָשׁוּב לְהִתְחַבֵּר. הִנֵּה גַּם בִּזְמַן הַפֵּרוּד הַזֶּה, רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם לִשְׁנֵי הַחֲלָקִים הַמִּתְפָּרְדִים, נָאוֹת לְמַה שֶּׁנִּרְצָה לַפֵּרוּד הַהוּא. וְהִנֵּה הַגּוּף צָרִיךְ שֶׁיַּחֲזֹר לִיסוֹדוֹ וְתִפָּרֵד הַרְכָּבָתוֹ וְתִפָּסֵד צוּרָתוֹ[52], וְהוֹאִיל וְהָיָה מִן הֶעָפָר, אֵלָיו יָשׁוּב. וְהוּא מַה שֶּׁאָמַר יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לָאָדָם: כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב (בראשית ג, יט). אַךְ הַנְּשָׁמָה [הַזּוֹכָה בְּמַעֲשֶׂיהָ] הִנֵּה אֵין לָהּ אֶלָּא לְצַפּוֹת עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה בַּגּוּף מַה שֶּׁצָּרִיךְ לֵעָשׂוֹת, דְּהַיְנוּ הַהֲתָכָה וְהַהֶפְסֵד בָּרִאשׁוֹנָה, וְהַהֶשְׁאֵר בֶּעָפָר כָּל הַזְּמַן שֶׁצָּרִיךְ, וְהַהִבָּנוּת מֵחָדָשׁ אַחַר כָּךְ לְשֶׁתָּשׁוּב לְהִכָּנֵס בּוֹ. וְאָמְנָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָהּ מָקוֹם בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, וְאוּלָם לְצֹרֶךְ זֶה הוּכַן עוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁבּוֹ תִּבָּנַסְנָה הַנְּשָׁמוֹת הַזּוֹכוֹת אַחֲרֵי צֵאתָן מֵהַגּוּף, וְתֵשַׁבְנָה שָׁם בְּמָקוֹם מְנוּחָה, כָּל זְמַן הִתְגַּלְגֵּל עַל הַגּוּף הָעִנְיָנִים הָרְאוּיִים לְהִתְגַּלְגֵּל עָלָיו.

דרך היחוד

51. ראה מסילת ישרים פ"ד: "אך לפחותים מאלה, תהיה ההערה לפי הבחנתם, והוא, לפי ענין הכבוד אשר הם מתאוים לו. וזה כי זה פשוט אצל כל בעל דעת, שאין המדריגות מתחלקות בעולם האמיתי שהוא העולם הבא, אלא לפי המעשים. ושלא יתרומם שם אלא מי שהוא רב המעשים מחבירו. ואשר הוא מעט המעשים הוא יהיה השפל. אם כן, איפוא, איך יוכל האדם להעלים עיניו ממעשיו או למעט השתדלותו בזה אם אחר כך ודאי יצר לו בזמן שלא יוכל לתקן את אשר עותו. והנה יש מהפתאים.....מעתה, אם כך קשה עליהם להיות שפלים מזולתם במעלות המדומות והכוזבות, שאין השפלות בם אלא לפנים, ולא ההנשא אלא שוא ושקר, איך יוכלו לסבול שיראו עצמם שפלים יותר מאותם האנשים עצמם אשר הם עתה שפלים מהם. וזה במקום המעלה האמיתית והיקר הנצחי, שאף על פי שעכשו אין מכירים אותו ואת ערכו, על כן לא יחושו אליו, אבל בזמנו, ודאי שיכירוהו לאמיתו לצערם ולבשתם, ודאי שלא יהיה להם זה אלא צער גדול ונצחי."

52. העיקר של 'תפסד צורתו' - הוא כדי להוציא זוהמת הנחש; ראה דעת תבונות סי' עב: "אבל אחר ששב העפר אל הארץ כשהיה, וזוהמא שהטיל נחש בחוה פסקה ממנו לגמרי, אז כשישוב ויבנה - תרד בו הנשמה בכל תוקף מעשיה הטובים וזיו אור העליון שנהנית ממנו בגן עדן כפי מעשיה, ותאיר בו בגופה אור גדול, שבו יזדכך לגמרי, ושב ורפא לו מכל הרעות אשר נעשה עלול להם בראשונה."

ראה דרך עץ חיים: "אבל זהו ממש ענין חיבוט הקבר, שהחבטה עשויה לרוב הקשר הנמצא לזוהמא של נחש, שאינה יכולה להפרד אלא אחר החיבוט. והצדיקים המתקנים עצמם כראוי, מרחיקים אותה מהם כל כך עד שאין צריך לחיבוט."

וְהִנֵּה כָּל הַזְּמַן הַהוּא תִּשְׁכְּנָה הַנְּשָׁמוֹת הַהֵן בְּמַעֲלָה וּבְתַעֲנוּג, מֵעֵין[53] מַה שֶּׁינָּתֵן לָהֶן אַחַר כָּךְ בִּזְמַן הַגְּמוּל הָאֲמִתִּי שֶׁזָּכַרְנוּ לְמַעְלָה. כִּי גַּם מַעֲלָתוֹ בְּעוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת וַדַּאי שֶׁיִּמָּדֵד לְפִי הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשׂוּ, שֶׁלְּפִיהֶן יִמָּדֵד גַּם הַגְּמוּל אַחֲרֵי כֵן בִּזְמַנּוֹ. אַךְ הַשְּׁלֵמוּת הָאֲמִתִּי הַמְעֻתָּד לַזּוֹכִים לוֹ, לֹא יַשִּׂיגוּהוּ לֹא הַגּוּף וְלֹא הַנְּשָׁמָה, אֶלָּא בְּהִתְחַבְּרָן שֵׁנִית אַחַר הַתְּחִיָּה.

תּוֹעֶלֶת לָאָדָם בְּעוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת

יב. וְאוּלָם מִלְּבַד הֱיוֹת עוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת מָקוֹם לַנְּשָׁמוֹת לָשֶׁבֶת בּוֹ כָּל זְמַן הֱיוֹתָן מְצֻפּוֹת לַגּוּף כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, הִנֵּה עוֹד תּוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה נִמְצָא בּוֹ לַנְּשָׁמוֹת עַצְמָן, וְאַחֲרֵיהֶן לַגּוּף, לְמַה שֶּׁיִּצְטָרֵךְ אַחַר כָּךְ בִּזְמַן הַתְּחִיָּה. וְזֶה, כִּי אַחַר שֶׁהָיְתָה הַגְּזֵרָה עַל הָאָדָם שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּת אֶלָּא אַחֲרֵי הַמָּוֶת, אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר נִרְאֶה לוֹ מִצַּד מַעֲשָׂיו עוֹדֶנּוּ חַי – כִּי זוֹלֶת זֶה לֹא הָיָה מַגִּיעַ לוֹ מֵעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אֵין זְמַן קְנִיַּת הַשְּׁלֵמוּת אֶלָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה מֶרֶם הַמָּוֶת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ – עוֹד נִמְשַׁךְ מִן הַגְּזֵרָה הַזֹּאת, שֶׁהַנְּשָׁמָה כָּל זְמַן הֱיוֹתָהּ בַּגּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהָרַע דָּבוּק בּוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּפָּרֵד מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, תִּהְיֶה גַּם הִיא חֲשׁוּכָה וַעֲמוּמָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁעַל יְדֵי הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה, קוֹנָה הִיא בְּעַצְמָהּ שְׁלֵמוּת יָקָר, לֹא יוּכַל הַדָּבָר לְהִגָּלוֹת, וְלֹא תּוּכַל לְהִזָּדַהֵר בַּזֹּהַר שֶׁהָיָה רָאוּי לָהּ לְהִזָּדַהֵר, כְּפִי הַיָּקָר הַהוּא שֶׁהִיא מַשֶּׂגֶת בֶּאֱמֶת, אֶלָּא הַכֹּל נִשְׁאָר כָּבוּשׁ בְּעַצְמוּתָהּ עַד הַזְּמַן שֶׁיִּנָּתֵן לְהִגָּלוֹת. וְאוּלָם אֵין הָעַכָּבָה מִצִּדָּהּ כְּלָל, כִּי אִם מִצַּד הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְהוּא עַצְמוֹ מַפְסִיד בָּזֶה, שֶׁלֹּא יְקַבֵּל כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן הַזְּכוּךְ שֶׁהָיָה רָאוּי שֶׁיְּקַבֵּל כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ (סי"ט). אָמְנָם גַּם הִיא מַפְסֶדֶת, שֶׁהִיא כְּבוּשָׁה בְּעַצְמָהּ וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְפַשֵּׁט זֹהֲרֵיהָ. וְעוֹד: שֶׁאֵינָהּ פּוֹעֶלֶת הַפְּעֻלָּה הָרְאוּיָה לָהּ, שֶׁהִיא זְכוּךְ הַגּוּף. וְאִלּוּ הָיְתָה פּוֹעֶלֶת אוֹתָהּ, הָיְתָה מִשְׁתַּלֶּמֶת בָּזֶה שְׁלֵמוּת גָּדוֹל, מִצַּד מַהוּת הַפְּעֻלָּה עַצְמָהּ, שֶׁהֲרֵי פְּעֻלַּת הַשְּׁלֵמוּת הִיא – הֱיוֹת מֵטִיב וּמַשְׁלִים זוּלָתוֹ. וְעוֹד: שֶׁזֹּאת הִיא הַפְּעֻלָּה הַנֶּאוֹתָה לָהּ לְפִי טִבְעָהּ וְחָקָהּ שֶׁלְּכָךְ נוֹצְרָה, וְכָל נִבְרָא מִשְׁתַּלֵּם כְּשֶׁפּוֹעֵל מַה שֶּׁחָקַק לוֹ בּוֹרְאוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּפְעַל, וְחָסֵר מִשְּׁלֵמוּת כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יִפְעָלֵהוּ.

דרך היחוד

53. הישיבה בגן עדן היא מעין העולם הבא, שרק שם יתחברו הגוף והנשמה ויחיו חיי נצח.

וְאָמְנָם בְּצֵאת הַנְּשָׁמָה מֵהַגּוּף וְלֶכְתָּהּ אֶל עוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת, הִנֵּה שָׁם מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמִזְדַּהֶרֶת בְּזָהֳרֵיהָ, כְּפִי מַה שֶּׁרָאוּי לָהּ עַל פִּי מַעֲשֶׂיהָ. וּבְמַה שֶּׁהִיא מַשֶּׂגֶת שָׁם כָּל זְמַן הֱיוֹתָהּ שָׁם[54], מִתְחַזֶּקֶת מִמַּה שֶּׁנִּתְחַלְּשָׁה בַּגּוּף, וּמִזְדַּמֶּנֶת יוֹתֵר לְמַה שֶּׁרָאוּי שֶׁתַּעֲשֶׂה בִּזְמַן הַתְּחִיָּה. עַד שֶׁכְּשֶׁתָּשׁוּב בַּגּוּף בַּזְּמַן הָרָאוּי, תּוּכַל לִפְעֹל בּוֹ הַפְּעֻלָּה הַנֶּאוֹתָה לָהּ, דְּהַיְנוּ הַזְּכוּךְ שֶׁזָּכַרְנוּ.

הֶפְרֵשׁ בֵּין כְּנִיסַת הַנְּשָׁמָה בָּעֻבָּר וּכְנִיסָתָהּ בַּתְּחִיָּה

יג. וְאוּלָם צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי גַּם עַתָּה [אַחַר חֵטְא הָאָדָם] בְּהִכָּנֵס הַנְּשָׁמָה בַּגּוּף הָעוֹבֵר, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָנְתָה עֲדַיִן שְׁלֵמוּת בְּמַעֲשֶׂיהָ, הִנֵּה מִצַּד יִקָּרָהּ וְזָהֳרָהּ הָעַצְמִי, הָיָה רָאוּי שֶׁתִּתֵּן זְכוּךְ גָּדוֹל לַחֹמֶר, עַד שֶׁיִּהְיֶה יוֹצֵא מִגֶּדֶר הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי. אָמְנָם גְּזֵרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כּוֹבֶשֶׁת אוֹתָהּ וּמְעַלֶּמֶת כֹּחָהּ וּמַעֲטֶת זָהֳרָהּ, בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִמָּשֵׁךְ מִמֶּנָּה עָנְיָן זֶה. אֲבָל תֵּשֵׁב שָׁמָּה לוּטָה בְּעַצְמָהּ[55], בְּאוֹתוֹ הַשִּׁעוּר הַמְּצֻטָּרְךְ לְפִי הַכַּוָּנָה הָעֶלְיוֹנָה, אוצר החכמה וּפוֹעֶלֶת בַּגּוּף בְּאוֹתוֹ הַסֵּדֶר וְהַשִּׁעוּר הַנִּרְצֶה[56] מֵחָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה כְּפִי מַעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים שֶׁעוֹשָׂה וְהוֹלֶכֶת, הָיָה לָהּ לְהִתְפַּשֵּׁט וּלְהִזְדַּהֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ (סי״ב), וְאָז הָיָה מַגִּיעַ מִמֶּנָּה הַזְּכוּךְ לַגּוּף, וְאָמְנָם לְפִי הַגְּזֵרָה שֶׁבְּאַרְנוּ לְמַעְלָה, לֹא יִתָּכֵן לָהּ זֶה אֶלָּא בִּהְיוֹתָהּ בְּעוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת.

דרך היחוד

54. ראה מ' העיקרים, בגמול: "ואמנם כל הזמן שהגוף בעפר הולך ואובד צורתו הראשונה, **הנשמה עומדת במקום מנוחה אם זוכה, והיינו עולם הנשמות, ומשגת שם מעין מה שתשיג לעתיד לבא אחר התחיה כפי המעשים שעשתה בחייה.**

[בגן עדן וגהינם]: והנה הוכנו מקומות לנשמות בצאתן מן הגוף, **אחד לנוח בו אם זוכה עד זמן התחיה**, ואחד ליצרף בו בעונשין אם עונות בה שמונעין אותה ממנוחה. **והנה מקום המנוחה נקרא גן עדן, ויש בו מדריגות שונות, ויש גן עדן תחתון וגן עדן עליון. בתחתון יושבות הנשמות בדמות הגופים שהיו בם, ונהנות שם במיני הנאות רוחניות, והמקום מוכן למיני ההנאות ההם שהוחקו לימצא שם. ובעליון, יושבות הנשמות בבחינת נשמות ממש ונהנות במיני הנאות רוחניות גדולות ונשגבות מההנאות שבתחתון, ויש שם חילוף זמנים ושנוי עתים להנאות שונות ומתחלפות ומדריגות שונות לנהנים בהם."**

55. **לוטה בעצמה** - סגורה בעצמה, ע"ד מ"ש בשמואל א, כא, י: "וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן חֶרֶב גָּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר הִכִּיתָ בְּעֵמֶק הָאֵלָה הִנֵּה הִיא **לוּטָה** בַּשִּׂמְלָה אַחֲרֵי הָאֵפוֹד.". וראה רש"י, שם: "לוטה - כרוכה [בשמלה]."

56. ראה דעת תבונות סי' עב: "ששורש גדול צריך שיהיה לנשמה מצד עצמה, ומקורה צריך שיהיה נכבד עד מאד, עד שתהיה ראויה לכל היקר אשר יהיה לה לעתיד לבא. **אבל משפילים אותה, להגביה אותה ולהטיבה באחריתה**, בשום עליה האדון ברוך הוא את חוקו לאמר, **לכי ומעטי את עצמך**, ליכנס בגוף העכור הזת, ולהיות בו כל ימי חיי הבלו. ושם שם לה חק ומשפט - כל התורה הזאת לעבדה ולשמרה, אלה הדברים השייכים לה בהיותה בגוף הזה."

הודפס מאתר אוצר החכמה

אֲבָל בְּשׁוּבָהּ בַּגּוּף אַחַר הַתְּחִיָּה, לֹא תִּתְמַעֵט וְלֹא תִּתְעַלֵּם, אֶלָּא תִּכָּנֵס בְּכָל זְהִירָה וּבְכָל כֹּחָהּ, וְאָז מִיָּד תְּזַכֵּךְ אֶת הַגּוּף הַהוּא זִכּוּךְ גָּדוֹל[57], וְלֹא יִצְטָרֵךְ לוֹ הַגִּדּוּל מְעַט מְעַט שֶׁצָּרִיךְ עַתָּה לַיְלָדִים, אֶלָּא מִיָּד בְּשַׁעֲתוֹ תָּאִיר בּוֹ, וּמִיָּד תְּזַכֵּכֵהוּ זִכּוּךְ גָּדוֹל. וְאָמְנָם לֹא יִמָּנַע זֶה[58], שֶׁיִּהְיוּ לַגּוּף וְלַנְּשָׁמָה יַחַד עִלּוּיִים אַחַר עִלּוּיִים[59]. אֲבָל הָעִנְיָן הוּא, שֶׁמִּיָּד בְּבֹא הַנְּשָׁמָה בַּגּוּף, יִהְיֶה הָאָדָם הַהוּא יָקָר וְנַעֲלֶה, וְגוּפוֹ יְקַבֵּל מִיָּד זִכּוּךְ רִאשׁוֹן, יִתְעַלֶּה בּוֹ מִכָּל מַה שֶּׁהָיָה כָּל יְמֵי חַיָּיו הָרִאשׁוֹנִים. וְיִהְיֶה הַזִּכּוּךְ הַהוּא כְּפִי כָּל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים[60] שֶׁעָשָׂה שֶׁרָאוּי לוֹ לִהְיוֹת בֵּין הַזּוֹכִים לֶהָנוֹת בַּשְּׁלֵמוּת. וְאַחַר כָּךְ יִתְעַלּוּ שְׁנֵיהֶם עִלּוּיִים אַחַר עִלּוּיִים כְּבָר, וְיָשִׂים אוֹתוֹ בַּמַּדְרֵגָה, כְּפִי מַה שֶּׁרָאוּי לְמִי שֶׁהוּא בַּמַּדְרֵגָה הַהִיא.

דרך היחוד

57. ראה דעת תבונות סי' עב: "אך לפי צדקת מעשיה נידונת לעתיד לבא, **בהתעלות בעילוי מעלותיה, אשר בבואה שנית בגוף באור חדש ההוא,** הנה תעשה בו מה שאינה יכולה לעשות עתה, והוא, שתזככהו הזיכוך הגמור, להחזירו עצם נכבד ובהיר, וכמו שביארנו. כי מה שבתחלה, כדי לבא בגוף, היתה צריכה למעט אורה, הנה בביאה שניה זאת, **אדרבה, יש לה לבא בכל אור, כדי שתעשה הזיכוך שלם כראוי."**

58. המצב הזה - כשתכנס הנשמה בכל זהריה בזמן תחיית המתים- 'לא ימנע' העליות של הגוף והנשמה כאחד אחר כך בזמן האלפין (אלף השביע, השמיני, התשיעי והעשירי).

59. זמני העליות של גוף ונשמה כאחד הם באלף השביע-השמיני- התשיעי -העשירי. ראה על סוד העליות, ראה **כללים ראשונים**, סי' כג: "אך זמן בית המקדש היה הנהגת הגדלות, שהיו שם אותות ומופתים ונבואה, והם כולם ענינים הבאים ממוחי או"א שבז"א. וכללא הוא - כל מה שלמעלה מן הטבע בא ממה שהוא למעלה מן הו"ק. אמנם הנה לא נתקדש העולם, ולא היתה הנבואה כי אם ליחידים, והכרת האדון ברוך הוא לא היתה אלא מכח האותות והמופתים. אך ימות המשיח הם הנהגת הגדלות השני, ואז נא' "קדוש יאמר לו", כמ"ש, שההארה רבה על החומר, עד שהחומר עצמו מתקדש, והנבואה פשוטה על כל ישראל, כמ"ש "אשפוך רוחי על כל בשר", ואז תהיה החכמה מוטבעת בבני אדם בחוקם, כמו שהיא במלאכים, ולכן "לא ילמדו עוד איש" וכו':

ואמנם עד הגדלות השני אינו נקרא עדיין עליה, אלא השלמת המציאות... אך מן הגדלות השני והלאה הם עליות ממש."

כלומר שהעליות באות רק אחר הגדלות - והיות שבתחייה האדם נולד גדול ושלם (וְלֹא יִצְטָרֵךְ לוֹ הַגִּדּוּל מְעַט מְעַט שֶׁצָּרִיךְ עַתָּה לַיְלָדִים) אז זהו זמן של העליות.

ראה עוד קל"ח, פתח קכח: "ואחר כך ביום שבת אז גם מ' דצלם נכנסו בו לפנימים. והרי יש בו כל המלכות לצ' דצלם, ונקרא גדלות ב'. **ואחר כך נעשות עליות, שהם עליות ממש, כי עולה למעלה מן המדרגה הראויה לו לפי סדר הערך,** והיינו שאר העליות של יום שבת. ואמנם לכל אחד מאלה הזמנים יש תולדות בהנהגה,"

60. ערך (העצמי) שכל אחד יחיה בעולם הבא הוא חיבור כל המעשים שהוא עשה בעולם הזה.

ראה **מסילת ישרים** סוף פ"א: "והנה אחר שידענו זה, נבין מיד חומר המצוות אשר עלינו ויקר העבודה אשר בידינו, כי הנה אלה הם האמצעים המביאים אותנו אל השלמות האמיתי, אשר בלעדם לא יושג כלל, **ואולם ידוע כי אין התכלית מגיע אלא מכח קיבוץ כל האמצעים אשר נמצאו ואשר שימשו להגיעו.** וכפי כח האמצעים ושימושם, כן יהיה התכלית הנולד מהם. וכל הפרש קטן שימצא באמצעים, תבחן תולדתו בבירור ודאי בהגיע זמן התכלית הנולד מקיבוץ כולם, כמו שכתבתי, וזה ברור. מעתה ודאי הוא, שהדקדוק שידקדק על ענין